

KADINLAR KADINLARA KARŞI ÖNYARGILI MI?

Doç. Dr. Ali DÖNMEZ

Philip Goldberg 1968 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde kadınların kendi cinslerine karşı tutumlarını yansıtan bir çalışma yaparak sonuçlarını "Kadınlar kadınlara karşı önyargılı mıdır?" başlığı altında yayınlamıştır. Çalışmada, üniversiteli kız öğrencilerin aynı mesleksi makaleleri yazarının cinsiyetine göre farklı değerlendirip değerlendirmedikleri araştırılmıştır. Daha özgül olarak aşağıdaki iki denence sınımlanmıştır: (a) Kadınlar, aynı mesleksi çalışmalardan altında erkek ismi gördüklerine yani bir erkek tarafından yazıldığını düşündüklerine, yazarının bir kadın olduğunu düşündüklerinden daha yüksek değerler verirler; (b) ancak, meslek alanı (anaokulu öğretmenliği, ve beslenme uzmanlığı gibi) geleneksel olarak daha çok kadınlara uygun görülen bir alan olduğunda bu eğilim tersine döner ya da hiç değilse azalır.

Araştırmada, 100'ü ön çalışmada 40'ı da asıl araştırmada ve hepsi de kız olmak üzere toplam 140 üniversite öğrencisi denek olarak kullanılmıştır.

Ön çalışma ikinci denenceyi sınamak amacıyla yapılmıştır. Bunun için, ilk olarak üniversiteli 100 kız öğrenciye 50 meslek alanını içeren bir liste verilmiş, ve bu listedeki meslek alanlarından, daha çok kadınlara, daha çok erkeklere, ve daha çok her iki cinse de uygun gördükleri işler meslek seçimleri istenmiştir. Hukuk ve şehir planlamacılığı ile ilgili mesleklerin erkeklere, ilkökul öğretmenliği ve beslenme uzmanlığının kadınlara, dilbilim ve sanat tarihi alanlarının ise her iki cinse de uygun meslek alanları olarak seçildiği görülmüştür. Sonra, bu altı meslek alanından her biri için yazından birer makale seçilerek, içlerinde aynı makalelerin bulunduğu iki kitapçık haline getirilmiştir. Her iki kitapçıkta da üçü erkek, üçü kadın imzası taşıyan altı makale bulunmaktadır. Bir makale bir kitapçıkta erkek ismi taşıırken, diğer kitapçıkta kadın ismi taşımaktadır. Örneğin, bir kitapçıkta birinci makalenin altında John T. McKay (erkek) imzası bulunurken, ikinci kitapta aynı makalenin al-

tında Joan T. McKay (kadın) imzası görülmüştür. Kısaca, aynı makaleler bir kitapçıkta erkek yazarlar tarafından yazılmış olarak verilirken, diğer kitapçıkta kadın yazarlar tarafından yazılmış olarak verilmiştir, iki kitapçıkta aynı meslek alanını temsil eden makaleler altlarındaki yazar isimleri dışında kesinlikle birbirinin aynıdır.

Büyük bir konferans salonunda sıralara oturtulan deneklere kitapçıklar dağıtılmış ve şu açıklama yapılmıştır: "Bu kitapta altı değişik yazar tarafından yazılmış altı değişik makale ve her makalenin sonunda da 9 değerlendirme sorusu vardır. Bütün meslek alanlarında bilgi sahibi olmanız beklenmemektedir. Biz yalnızca üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünebilme yetenekleri ile ilgilenmekteyiz."

Bu açıklamada yazarların cinsiyetleri ile ilgili hiç bir şey belirtilmemiştir. Yazarların erkek ya da kadın olduğu makalelerin altındaki isimlerden anlaşılabilir. Her makale sonunda o makaleyi genel olarak değeri, açıklığı, inandırıcılığı ve eksiksizliği; yazarının da anlatım biçimi, mesleksi yeterliği, mesleksi konumu, okuyucuyu etkileme yeteneği ve konuya ilişkin bilgisi açılarından değerlendirmeleri için 9 soru bulunmaktadır. Her değerlendirme sorusuna, yanıt olarak 1'le 5 arasında değişen bir puan verilecektir. Puan büyüdükçe değer düşmektedir.

Verilerin çözümü kızların, genelde, kadınları erkeklerden daha düşük bir değerlendirmeye uygun gördüklerini, ve bu eğilimin daha çok erkekler için uygun görülen meslek alanlarında özellikle güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Diğer meslek alanlarındaki durum ise biraz karışıktır. Kadınların, kendi cinslerine uygun görülen meslek alanlarında kadın yazarlı makalelere daha yüksek değerler biçeceklerine ilişkin denence desteklenmemiştir. Kadınlara uygun görülen mesleksi alanlarda bile, Üniversiteli kız öğrenciler kadın yazarlı makalelere erkek yazarlı olanlardan daha düşük değerler vermişler, genel olarak, her meslek alanında erkekleri kadınlardan üstün bulduklarını düşündürecek biçimde değerlendirmeler yapmışlardır.

Kızlar, makaleler kesinlikle birbirinin aynı olduğu halde, altında erkek ismi gördüklerine, altında kadın ismi bulunanlardan daha yüksek değerler verme eğilimi göstermişlerdir. Bu eğilimin kadınlara uygun görülen meslek alanlarında tersine çevrileceğini kestiren denence ise desteklenmemiştir.

Goldberg'inkine benzer-başka çalışmalar da vardır. Peterson ve Kiesler (1971) tarafından yapılan bir çalışmada 120 üniversiteli kız öğrenci

denek olarak kullanılmıştır. Değerlendirmeleri için bir resim gösterildikten sonra deneklerin yarısına resmi yapan sanatçının bir erkek, diğer yarısına da bir kadın olduğu söylenmiştir. Ayrıca, her iki gruptaki deneklerin yarısına söz konusu resmin bir yarışmaya katıldığı, diğer yarısına ise yarışmayı kazandığı söylenmiştir. Araştırma böylece düzenlendikten sonra, deneklere bir değerlendirme soru listesi verilmiştir. Sonuçlar kızların yarışmaya katılan resme, bir erkek tarafından yapıldığını düşündüklerinde, bir kadın tarafından yapıldığını düşündükleri zamankinden daha yüksek bir değer biçtiklerini göstermiştir. Yarışmayı kazandığı söylenen resimde ise, cinsiyete bağlı bir değerlendirme farkı gözlenmemiştir. Özet olarak, bir kadın tarafından yapıldığı sanılan resimlere, bir erkek yapıtı olduğu sanılanlardan daha düşük puanlar verilmiş, fakat başarılı kadınlar erkeklere eşit bulunmuşlardır.

Chobot, Goldberg, Abramson ve Abramson (1974) hem erkek ve hem de kadınlar için cinsiyetten bağımsız stereotipik makaleleri kullanarak, Goldberg'in 1968 çalışmasında gözlenen- sonucu pekiştirmeyi amaçlamışlardır. Denek olarak 27'si erkek, 31'i kız toplam 58 gönüllü üniversite I. sınıf öğrencisini kullanmışlardır. Araştırmada her deneye dört mesleki alandan (sanat tarihi, beslenme uzmanlığı, eğitim ve bilim) seçilmiş dört makaleyi içeren bir kitapçık verilmiştir. Her makalenin sonuna 9 değerlendirme sorusu yerleştirilmiş ve deneklerin bu sorulara verdikleri tepkilerin çözümünde Goldberg'in 1968 çalışmasındaki yöntem izlenmiştir. Sonuçlar Goldberg'in bulgularının tersine, üniversiteli erkek ve kızların, erkekler tarafından yazıldığını düşündükleri makaleleri, kadınlar tarafından yazıldığı söylenen makalelere oranla daha yetersiz bulduklarını ortaya koymuştur. Araştırmacılar, kadınların toplumsal durumlarındaki değişmelerin, kadın haklarındaki gelişmelerin, bu sonuçlara katkıda bulunmuş olabileceği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Mischel (1974), Goldberg araştırmasının genellemeler yapabilmek için sınırlı olduğunu, bazı soruları yanıtız bıraktığını ileri sürmüştür. Örneğin, günümüzde durum nedir? Aynı önyargılı tutum erkeklerde de var mıdır? Mischel Goldberg'in izlediği yöntemi temel alarak, yukarıdaki soruları yanıtlamaya çalışmıştır. Ancak, bazı değişiklikler de yapmıştır. Denek olarak Goldberg'deki gibi yalnızca üniversiteli kız öğrenciler değil, ek olarak lise öğrencileri, yetişkinler, erkekler ve Amerikalı denekler yanında İsrail'den denekler de alınmıştır. Goldberg çalışmasında, olduğu gibi cinsiyetle ilişkisi kurulabilecek meslek alanları bu çalışmada da kullanılmıştır. Kadınlara uygun görülen meslekler olarak, öğretmenlik

beslenme uzmanlığı, erkek meslekleri olarak da hukukla ilgili meslekler (yargıçlık, avukatlık) ve kent planlamacılığı alınmıştır. Bu mesleklere ilişkin olarak yazından seçilen makalelerin altına erkek ve kadın yazar isimleri konularak deneklere verilmiş ve btsli bir ölçüğe göre bunları değerlendirmeleri istenmiştir. Sonuçlar Goldberg araştırmasının tersini ortaya koymuştur.

Goldberg, erkeklere uygun görülen bir meslek dalında yazılmış bir makaleyi değerlendirirken kadınların, erkek yazarlara kadın yazarlardan daha yüksek puan verdiklerini gözlemişti. Daha yeni araştırmalarda ise cinsiyete bağlı önyargının, daha çok, cinsiyetin meslek dalı ile ilişkisine ve değerlendirmeyi yapanların eğitim ve kültür düzeylerine bağlı olduğu görülmektedir. Değerlendirmeyi yapanların kadın ya da erkek olmaları anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır.

Levinson ve arkadaşları (1975) da benzer bir araştırma yapmışlardır. Bu yazarlar; (a) erkeklerde de kadınlardakine benzer önyargıların bulunup bulunmadığını belirlemek ve (b) kadınların 1960'lardaki kadar kendi cinslerine karşı önyargılı olup olmadıklarını görmek için iki bağımsız çalışma yapmışlardır.

I. Çalışmada, 55'i kadın 79'u erkek olmak üzere 134 denek kullanılmıştır. Goldberg'in bir tekrarı olarak yapılan bu çalışmada kadın yazarlı makalelere verilen puanların ortalaması 17.84, erkek yazarlı makalelere verilen puanların ortalaması ise 17.77 olarak bulunmuştur. Ayrıca, erkek ve kadın öğrenciler arasında, değerlendirmeler açısından, anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Daha ileri çözümlenmeler denegin cinsiyeti ve meslek çeşidi arasında anlamlı etkileşimlerin de olmadığını göstermiştir.

II. Çalışmada, siyasal bilgiler sınıflarından 33'ü kız, 112'si erkek toplam 145 öğrenci denek olarak kullanılmıştır. Bu öğrencilerin yarısına John Thompson (erkek), diğer yarıya ise Joan Thompson (kadın) adı altında siyasal bilgilerle ilgili bir öğrenci denemesi verilmiş ve deneklere, "yukarıdaki denemeye aşağıdaki notlardan hangisini verirdiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Verilebilecek notlar da A'dan F'ye kadar beş seçenek olarak sıralanmıştır. Varyans analizi sonuçları, denegin ve yazarın cinsiyetine dayalı değerlendirmelerde anlamlı farklılıkların bulunmadığını göstermiştir. Kadın denekler Joan imzalı yazıya, John imzalı yazıdan, anlamlı olarak daha yüksek bir puan vermişlerdir. (Joan için ortalama B; John için ortalama C).

Özet olarak, I. çalışmada üniversiteli kızlar kadınlarla erkekler arasında fark gözetmemişlerdir. II. çalışmada ise, kız öğrenciler kadınlar lehine önyargılı bulunmuşlar, kadınların yazdığı söylenen makaleleri daha yüksek notlarla değerlendirmişlerdir.

Ward (1979) mesleksel uzmanlık açısından erkek ve kadınların fark değerlendirilmelerine ilişkin olarak bir çalışma yapmıştır. Çalışmada 60'ı erkek, 32'si kız genel üniversite öğrencisi, 48'i erkek, 46'sı kız güzel sanatlar öğrencisi olmak üzere toplam 186 üniversite öğrencisi üzerinde çalışılmıştır. Deneklerden iki resmi, 14 soruya verdikleri yanıtlarla değerlendirmeleri istenmiştir. Resmi yapan sanatçının cinsiyeti resmi deneklere her sunuşta değiştirilerek verilmiştir.

Bulgular, resimlerin değerlendirilmesinde erkekler lehine büyük bir farkın bulunmadığını göstermiştir. Bütün denekler tarafından düşük bir değer biçildiği A resmi, sanatçısının bir kadın olduğu söylendiğinde; kompozisyon, renk kullanımı, özgünlük, artistik potansiyel ve genel çekicilik yönlerinden daha yüksek bir değerlendirmeye konu olmuştur. Genelde yüksek bir değer biçildiği B resmi için sanatçının cinsiyetinin etkili olmadığı görülmüştür. Bu bulgular, yeterliği düşük kadınların, yeterliği düşük erkeklere tercih edildikleri, yeterliği yüksek kişiler içinse tersi eğilimin doğru olduğu biçiminde açıklanmıştır.

Isaacs (1981) da kadınlara karşı önyargı ile ilgilenen araştırmacılarından biridir. Bir çalışmasında 178 kız ve erkek üniversite öğrencisini denek olarak kullanmıştır. Bu öğrenciler erkeklere uygun görülen iki makale ile kadınlara uygun görülen iki makaleyi değerlendirmişlerdir. Makalelerde yazarın cinsiyet ve konumu şöyle belirlenmiştir: Bir erkek (bay); bir kadın (bayan); yüksek konumlu bir erkek (Dr.); yüksek konumlu bir kadın (Dr.), Sonuçlar kadınlara karşı önyargının hem kız ve hem de erkeklerde önceki bazı çalışmalarda gözlemlendiği kadar yaygın olmadığını, yalnızca erkeklere uygun görülen bazı mesleklerdeki düşük konumlu kadınların önyargılı değerlendirmelere konu olduğunu göstermiştir.

Bütün bu araştırma ve çalışmalardan anlaşılan odur ki, Goldberg'in bulguları ya genellenebilir nitelikte değildir (A.B.D.'de) ya da zamanla kadınların toplumsal yaşamdaki durumlarının değişmesi, toplumsal yapıda daha eşitlikçi yöndeki gelişmeler, toplumsal konumlarının iyileşmesi v.b. nedenlerle kadınlarda kendi cinslerine karşı bir zamanlar var olan önyargı ortadan kalkmıştır.

ÜLKEMİZDE DURUM

Türkiye'de kadınların kendi cinslerine ilişkin tutumlarını araştıran yukarıda değinilenlere benzer çalışmalara rastlanmamaktadır. Ancak, dolaylı bazı çalışmalar vardır. Gerçek yasal haklar ve yasa önündeki durumu bakımından Türk kadınının batı ülkeleri kadınından geri bir yanı yoktur, hatta ileri olduğu noktalardan bile söz edilebilir. Fakat, yasalardaki durumun uygulamaya aktarılabilirdiği ya da yaşama geçirilebildiği de söylenemez. Gerçek aşamada, erkeklerin söz sahibi ve başat durumda oldukları bir gerçektir. Yüzyıllar boyu süren çekinik ve boyun-eğici durumun kadınların kendilerinde de yerleşik bir iz bırakmış ve dolayısıyla onlarda kendi cinslerine karşı bir önyargının gelişmesine yol açmış olması büyük bir olasılıktır.

Kağıtçıbaşı (1972) İzmir devlet liselerinden 272 kız, 278 erkek öğrenci üzerinde yaptığı bir araştırmada, erkeklerle karşılaştırıldığında, kızların dünya görüşlerinin daha karamsar, güç kazanma ve başarı güdülerinin daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Kızlar gelecekte kurdukları ailelerde tıpkı anneleri gibi, boyun eğici roller yüklenmelerini, erkeklerle karşılaştırıldığında, genelde daha az söz sahibi olacaklarını belirtmişlerdir.

Çiftçi (1980) üniversiteler ve yerel öynetimler dışındaki kamu kuruluşlarının personel birimlerinden 103 öynetici üzerinde yaptığı bir çalışmada kadınların "kadının yeri evidir" geleneksel inancına uygun düşen görüşler belirttiklerini görmüştür. Ayrıca, bu çalışmada, kamu yönetiminde kadınların genelde "kadınsı" olarak nitelendirilen iş ve hizmet alanlarında çalıştıkları, yönetim konumlarının onlara kapalı olduğu ortaya çıkmıştır.

Özby (1982) Türk toplumunda egemen olan ataerkil düzenin eğitimin kadınların geleneksel rollerini değiştirmesi yönünde kullanılmasını engellediğini belirtmektedir.

Kağıtçıbaşı (1981) 1762 kadın ve 543 erkek denekle yaptığı ve "Çocuğun Değeri" adını verdiği çalışmasında bazı değerlerin seçiminde belirgin cinsiyet farkları bulmuştur. Bu farkın en belirgin olduğu değer "eşe yakın olmak"tır. Bu değer erkekler için pek önemli olmadığı ortaya çıkmıştır. Kadınlar içinse en önemli değerlerin başında "eşe yakın olmak"la "mutlu bir yuvaya sahip olma" nm geldiği görülmüştür. Bu değerleri kadınların eve bağlı rollerine, ve erkeklerle karşılaştırıldığında, daha düşük bir statüye sahip olduklarına işaret etmektedir.

Bu araştırmanın (Kağıtçıbaşı) cinsiyet tercihi ile ilgili bulguları, erkek çocukların değişik bakımlardan, kız çocuklara tercih edildiğini, ortaya koymuştur. Ayrıca, hem anne hem de babaların erkek çocuklara kızlardan daha çok güvendikleri görülmüştür.

Doğrudan kadınların kendi cinslerine ilişkin tutumları üzerinde, erkeklere ilişkin tutumları ile karşılaştırmalı olarak yapılmış araştırmalar bulunmamakla birlikte, bu çalışmalar Türkiye'de halâ kadınların kendi cinslerine karşı daha olumsuz bir önyargıya sahip olabileceklerine işaret etmektedirler.

AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı üniversiteli kız öğrencilerin kendi cinslerine karşı olumsuz bir önyargıya sahip olup olmadıklarını ortaya koymaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki iki denence sınamıştır.

Denenceler

1. Üniversitede okuyan kız öğrenciler geleneksel olarak erkeklere uygun görülen mesleki çalışmalardan (makaleler) erkeklere ait olduğunu düşündüklerine, kadınlara ait olduğunu düşündüklerinden daha yüksek değerler biçmek eğilimindedirler.

2. Üniversitede okuyan kız öğrenciler, genelde kadınlara uygun görülen meslek alanlarından çalışmalarda da erkeklere ait olduğunu sandıklarına, kadınlara ait olduğunu sandıklarından daha yüksek değerler vermek eğilimindedirler.

ÖNEM

Abadan-Unat (1982) son 50 yıla ilişkin değerlendirmelerin yasama yolu ile yapılan yeniliklerle Türk toplumunda kadının toplumsal rol ve konumunun ancak kısmen değiştirilebildiğini belirtmektedir. Bu çabıma, ülkemizde üniversitede okuyan kızların ve dolayısıyla genel olarak kadınların kendilerini erkeklerle eşitliğe ne ölçüde değer bulduklarını ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Ülkemizin özellikle kırsal kesimlerinde bugün halâ kız çocukların eğitimine erkeklerinkinden daha az önem verildiği bir gerçektir. Bu çalışmanın denencelerinin des-

teklennesi, bu gerçeğin tersine, yani kız çocukların eğitime daha fazla önem verilmesi gereğine işaret edecektir.

YÖNTEM

Denekler

Denekleri Ankara'da bulunan dört üniversitenin Çizelge 1'de görülen fakültelerinde okuyan 70'er kız öğrenci oluşturmuştur. Denek seçimi üniversitelerdeki belli başlı bilim dallarını temsil edecek biçimde yapılmıştır.

Çizelge 1. Üniversitelere göre örnekleme giren öğrencilerin dağılımı

Üniversite ve Fakültesi	Sayı
O.D.T.Ü. Mühendislik Fakültesi	70
H.Ü. Tıp Fakültesi	70
H.Ü. İdari Bilimler Fakültesi	70
A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi	70
G.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi	30
TOPLAM	350

Verilerin toplanması

Verilerin toplanmasında daha önce özetlenen Goldberg çalışmasında da olduğu gibi, iki aşamalı bir yöntem izlenmiştir. Birinci aşamada, meslek rehberleri taranarak bir meslekler listesi oluşturulduktan sonra. Çizelge 1'de görülen üniversitelerin, aynı çizelgede görülen fakültelerinden 50'şer kız öğrenciye verilmiş ve listeyi okuyarak; kadınlara, erkeklere ve hem kadın hem de erkeklere uygun gördükleri birer mesleği seçmeleri istenmiştir.

Çizelge 2, deneklerin cinslerden her birine ve her iki cinsle birden uygun gördükleri meslekleri ve seçim sayılarını göstermektedir.

Çizelge 2. Deneklerin cinslere uygun gördükleri meslekler ve seçim sayılan Meslekler Seçim sayısı

Erkeklerle uygun görülen meslekler	I. Elektrik mühendisi.	63
	II. İnşaat mühendisliği	48
Kadınlara uygun görülen meslekler	I. Öğretmenlik	84
	II. Psikologluk	46
Her iki cinsle birden uygun görülen meslekler	I. Doktorluk	109
	II. Mimarlık	40

N = 250

Çizelge 2'den de anlaşılacağı gibi, denekler erkeklere en uygun meslekler olarak birinci sırada elektrik mühendisliğini, ikinci sırada inşaat mühendisliğini; kadınlara en uygun meslekler olarak, birinci sırada öğretmenliği, ikinci sırada psikologluğu; her iki cins birden uygun meslekler olarak da birinci sırada doktorluğu, ikinci sırada mimarlığı seçmişlerdir.

Araştırmanın ikinci evresinde yukarıdaki altı meslekle ilgili yazın taranarak her meslek alanında yazılmış birer makale seçilmiştir. Böylece seçilen altı makale iki tür kitapçıda haline getirilmiştir. Her iki kitapçıkta (I. Kitapçık ve II. Kitapçık) makaleler yazar isimleri dışında aynı makalelerdir. Yalnızca, bir kitapçıkta altında bir erkek ismi bulunan bir makale diğer kitapçıkta altında bir kadın ismi ile verilmiştir. Örneğin öğretmenlikle ilgili makalenin yazarı I. Kitapçıkta Fatma Ehol olarak verilmişken II. Kitapçıkta Mustafa Elibol olarak verilmiştir. Diğer makalelerde de aynı yol izlenmiştir.

Her deneye kitapçıklardan biri (I. ya da II. Kitapçık) ile birlikte, üzerinde kendisine verilen kitapçık içindeki altı makaleyi aşağıdaki bakımlardan değerlendirebileceği bir "değerlendirme formu" verilmiştir. Bu formda her makale ve yazarının toplam dokuz açıdan değerlendirilmesi istenmiştir. Her makale ve yazarı denekler tarafından aşağıdaki bakımlardan değerlendirilmiştir:

Makale;	1. Değeri
	2. Açıklığı
	3. İnanırcılığı
	4. Doyuruculuğu
Yazarı;	5. Biçemi (üslubu)
	6. Mesleksel yeterliği
	7. Mesleksel konumu (statüsü)
	8. Konuya ilişkin bilgisi
	9. Okuyucuyu etkileme yeteneği

Kendisinden istenen değerlendirmeyi yapabilmesi için, her deneye yukarıda görülen her değerlendirme konusu yanında 1'le 6 arasında bölümlenmiş bir ölçek de verilmiştir. Değerlendirmede puanlar yükseldikçe verilen gerçek değer düşmektedir.

Araştırmaya alınan fakültelerin 3. ve 4. sınıflarından örnekleme giren 20'şer kız öğrenci büyükçe bir sınıfa alınarak yarısı dersliğin sağına yarısı da soluna gelecek biçimde aralıklı olarak yerleştirilmiştir. Sağ-

dakilere I. Kitapçık, soldakilere de II. Kitapçık dağıtıldıktan sonra, her deneye bir değerlendirme formu verilerek şu açıklama yapılmıştır: "Elinizdeki kitapçıkta değişik yazarlar tarafından değişik alanlarda yazılmış altı kısa makale bulacaksınız. Her makale için, değerlendirme formunda 9 konu verilmiştir. Sizden her konuda bilgi sahibi olmanız beklenmemektedir. Biz yalnızca üniversite öğrencilerinin eleştirisel değerlendirme yeteneği ile ilgileniyoruz."

Bu açıklamadan sonra, değerlendirme formunu nasd dolduracakları anlatılmıştır. Her makaleden sonra, değerlendirme formunda o makale ile ilgili dokuz konuda kanıtlarını belirtmeleri istenmiştir. Değerlendirmelerde 1'in en yüksek, 6'nın ise en düşük değeri ifade ettiği tekrar tekrar vurgulanmıştır. Bu açıklamalarda yazarların cinsiyetleri ile ilgili hiç bir şey söylenmemiştir. Makalelerin yazarlarının cinsiyeti yalnızca altlarındaki isimlerden anlaşılabilirdi.

Verilerin çözümü

Verilerin çözümünde, iki bağımsız ortalama arasındaki farkın anlamlılığını sınamada en uygun istatistiksel teknik olarak t-testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak da .05 düzeyi alınmıştır.

Her makaleye 50 deneyin verdiği puanların toplamı değerlendirmeyi yapan denek sayısına bölünerek her makaleye ilişkin bir genel değerlendirme ortalama puanı elde edilmiştir.

Ayrıca, deneklerin her değerlendirme maddesine verdikleri puanların toplamı, puanlamayı yapan denek sayısına (50) bölünerek, her maddeye ilişkin ortalama puanlar bulunmuştur.

Daha sonra, I. Kitapçık grubuna ait ortalamalarla, bunlara karşılık gelen II. Kitapçık grubu ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını görmek için *t-testine* geçilmiştir.

BULGULAR

A) Erkeklerle uygun görülen mesleki alanlardan makalelere ilişkin bulgular

Erkeklerle uygun görülen elektrik mühendisliği ve inşaat mühendisliği meslekleri ile ilgili makalelere, erkek ve kadın yazarlı oluşlarına göre deneklerce verilen puanların ortalama, standard sapma ve t-testi sonuçları Çizelge 3'de görülmektedir.

Çizelge 3. Erkeklerle uygun görülen meslek alanlarından makalelere ilişkin (9 maddenni tümünde) genel değerlendirme puanları aritmetik ortalamaları ve *t*-testi sonuçları

Makale	YAZARIN CİNSİYETİ						sd	t
	Erkek			Kadın				
	N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	ss		
Elekt. Müh.	50	24.10	9.43	50	29.80	6.80	98	3.44
İnşaat müh.	50	25.00	8.24	50	27.66	7.33	98	1.60

P < .001

Çizelge 3'den de anlaşılacağı gibi, elektrik mühendisliği ile ilgili makale, erkek yazarlı olduğunda, üniversiteli kız öğrencilerden, kadın yazarlı olduğu zamankinden daha düşük bir ortalama puan ve dolayısıyla daha yüksek bir değer almıştır. Erkek yazar-kadın yazar farkı .001 düzeyinde anlamlıdır. Durum inşaat mühendisliği ile ilgili makalede de aynıdır, ancak, burada erkek yazar-kadın yazar ortalamaları arasındaki fark çok yaklaşmakla birlikte anlamlılık düzeyine ulaşmamaktadır.

Çizelge 4, erkeklerle uygun görülen elektrik mühendisliğine ilişkin makaleye 9 değerlendirme maddesinden her birinde verilen puanların aritmetik ortalamalarını ve bu ortalamalar arasındaki farklara ilişkin *t*-testi sonuçlarını göstermektedir. Bu çizelgeden de anlaşılacağı gibi, erkeklerle uygun görülen elektrik mühendisliği ile ilgili makale, bütün değerlendirme konu ya da maddelerinde, erkek yazarlı iken kadın yazarlı olduğu zamankinden, anlamlı olarak daha değerli bulunmuştur. Erkek yazara verilen daha düşük puanların anlamı budur.

Çizelge 5 de gene erkeklerle uygun görülen inşaat mühendisliği ile ilgili makaleye 9 değerlendirme maddesinden her birinde verilen puanların aritmetik ortalamaları ve iki gruba (I. Kitapçık-erkek yazar ve II. Kitapçık-kadın yazar) ait ortalamalar arasındaki farklara ilişkin *t*-testi sonuçları verilmektedir. Görüldüğü gibi, inşaat mühendisliğine ilişkin makalenin tüm değerlendirme maddelerinde, erkek yazara kadın yazardan daha düşük puanlar verilmiş, yani daha yüksek değerler biçilmiştir. Ancak, ortalamalar arasındaki farklar 1, 3, 4 ve 5. maddelerde anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır.

Kısaca, 4 ve 5. Çizelgelerdeki sonuçlara bakıldığında, ortalamalar arasındaki farkların tümünün beklenen yönde ancak 5. Çizelgedekilerin dördünün anlamlılık düzeyine ulaşmadığı diğerlerinin değişik düzeylerde

Çizelge 4. Erkeklerle uygun bir meslek olarak belirtilen elektrik mühendisliği ile ilgili makaleye erkek ve kadın yazarlı oluşuna göre 9 maddede verilen puanların aritmetik ortalamaları arasındaki farklara ilişkin *t-tesli* sonuçları

YAZARIN CİNSİYETİ

Değerlendirme maddesi	JErkek			Kadın			sd	t
	N	\bar{X}	ss	N-	\bar{X}	ss		
Makalenin; 1. Değeri	50	2.62	1.38	50	3.42	0.91	98	3.40**
2. Açıklığı	50	2.36	1.16	50	3.54	1.04	98	5.29***
3. inandırıcılığı	50	2.42	1.06	50	2.96	1.22	98	2.34*
4. Doyuruculuğu	50	2.86	1.11	50	3.64	0.95	98	3.86***
Yazarının; 5. Biçemi (üslubu)	50	2.74	1.15	50	3.44	1.10	98	3.08**
6. Mesleki Yeterliği	50	2.70	1.14	50	3.42	0.98	98	3.33**
7. Mesleki konumu	50	2.58	1.17	50	3.34	1.01	98	3.44***
8. Konuya ilişkin bilgisi	50	2.44	1.24	50	3.24	1.57	98	2.80**
9. Okuyucuyu etkileme yeterliliği	50	2.62	1.36	50	3.80	1.39	98	4.26***

* $p < 0.001$

** $p < 0.01$

*** $p < 0.001$

anlamli oldukları görülmektedir. Böylece, bulguların birinci denenciyi genellikle desteklediği söylenebilir.

B) Kadınlara uygun görülen mesleki alanlardan makalelere ilişkin bulgular

Çizelge 6'da deneklerin kadınlara uygun gördükleri "öğretmenlik" ve "psikologluk" meslekleriyle ilgili makalelerin erkek ve kadın yazarlı oluşlarına göre verdikleri genel (her makaleye 9 maddede verilen puanların toplamı) değerlendirme puanı ortalamaları arasındaki farklara uygulanan *t-tesli* sonuçları görülmektedir.

Çizelge 6'dan görülebileceği gibi, kadınlara uygun görülen öğretmenliğe ilişkin makale, deneklere erkek yazarlı olarak verildiğinde aldığı puanların ortalaması 24.82, kadın yazarlı olarak verildiğinde ise 30.82 olmuştur, iki ortalama arasındaki fark. 001 düzeyinde anlamlıdır.

Çizelge 5. Erkeklerle uygun bir meslek olarak belirtilen inşaat mühendisliğini temsil eden makaleye erkek ve kadın yazar gruplarının 9 maddenin her birinde verdikleri puanların aritmetik ortalamaları arasındaki farklara ilişkin *t-testi* sonuçları

Değerlendirme maddesi	YAZARIN CİNSİYETİ						sd	t
	Erkek			Kadın				
	N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	ss		
Makalenin; 1. Değeri	50	2.78	1.17	50	2.88	1.26	98	0.41
2. Açıklığı	50	2.68	1.12	50	3.24	1.57	98	2.03*
3. İnanırcılığı	50	2.52	1.20	50	2.73	1.20	98	0.82
4. Doyuruculuğu	50	2.98	1.76	50	3.14	1.15	98	0.66
Yazarının; 5. Biçemi (üslubu)	50	2.84	1.32	50	3.02	1.22	98	0.70
6. Mesleksi yeterliği	50	2.38	1.15	50	3.10	0.85	98	3.52***
7. Mesleksi konumu	50	2.64	1.16	50	3.06	1.12	98	1.84*
8. Konuya ilişkin bilgisi	50	2.38	1.20	50	2.98	1.21	98	z.47**
9. Okuyucuyu etkileme yeterliliği	50	2.66	1.28	50	3.30	1.36	98	2.40**

* $p < .05$

** $p < .02$

*** $p < .01$

**** $p < .001$

Çizelge 6. Kadınlara uygun görülen mesleksi makalelere ilişkin olarak iki grubun (I. ve II. Ki-tapçık grupları) yaptığı genel değerlendirme ortalamaları arasındaki farklara ilişkin *t-testi* sonuçları

MAKALE	YAZARIN CİNSİYETİ						ss	t
	Erkek			Kadın				
	N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	ss		
Öğretmenlik	50	24.82	8.42	50	30.82	8.21	98	3.57*
Psikolojü	50	22.92	6.21	50	24.60	6.58	98	1.05

* $p < .001$

Gene kadınları uygun görülen bir meslek olan psikolojü ile ilgili makaleye verilen puanların ortalaması, makale bir erkek ismi ile verildiğinde 22.92, bir kadın yazar ismi ile verildiğinde ise 24.60 olmuştur. Ancak, iki ortalama arasındaki fark beklenen yönde olmakla birlikte

anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Düşük ortalamalar yüksek değerlendirmeyi ifade ettiğine göre, öyle görülüyor ki, kızlar erkek yazarların eserlerine kadın yazarlarınkilerden daha yüksek bir değer biçmişlerdir.

Çizelge 7 ve 8, sırasıyla, öğretmenlik ve psikologluğa ilişkin makalelere 9 maddenin her birinde verilen puanların aritmetik ortalamaları ile erkek ve kadın yazar gruplarının karşılıklı ortalamaları arasındaki farklara ilişkin t-testi sonuçlarını göstermektedir.

Çizelge 7. Kadınlara uygun bir meslek alanı olarak seçilen öğretmenliğe ilişkin makaleye erkek ve kadın yazar gruplarının verdikleri puanların aritmetik ortalamaları arasındaki farklara ilişkin t-testi sonuçları

YAZARIN CİNSİYETİ

Değerlendirme Maddesi	Erkek			Kadın			sd	t
	N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	ss		
Makalenin; 1. Değeri	50	2.86	1.11	50	3.30	1.13	98	1.98*
2. Açıklığı	50	2.36	1.21	50	2.74	1.27	98	1.51
3. İnanırcılığı	50	2.54	1.08	50	3.40	1.31	98	3.54***
4. Doyuruclluğu	50	2.04	0.82	50	3.30	1.22	98	3.37**
Yazarının; 5. Biçemi (üslubu)	50	2.64	1.07	50	4.18	1.51	98	5.79***
Mesleksel yeterliği	50	2.72	1.21	50	3.58	1.08	98	3.70**
7. Mesleksel konumu	50	2.82	1.05	50	3.52	1.04	98	3.30,**
8. Konuya ilişkin bilgisi	50	2.44	1.04	50	3.54	1.15	98	4.96***
9. Okuyucuyu etkileme yeterliliği	50	2.54	1.30	50	3.70	1.33	98	4.36***

* p < .05

** p < .005

*** p < .001

Çizelge 7'ye bakıldığında, 9 değerlendirme maddesinin tümünde erkek yazarlara verilen puanların ortalamalarının kadın yazarlara verilenlerden anlamlı olarak daha düşük olduğu, yani deneklerin erkek yazarların yazılarına daha yüksek değerler verdikleri görülmektedir.

Çizelge 8'de ise kadın ve erkek yazarlara ilişkin ortalamalar arasındaki farkların 9 değerlendirme maddesinin tümünde beklenen doğrul-

tuda olmakla birlikte yalnızca üçünde anlamlılık düzeyine ulaştığı görülmektedir.

Yüksek puan ve ortalamaların yüksek değerlendirmeleri ifade ettiği ammsanırsa, Çizelge 6, 7, ve 8 deki sonuçlar üniversiteli kızlarda kendi cinslerine karşı olumsuz bir önyargı kestiren 2. denencenin de desteklenmediği söylenebilir.

Çizelge 8. Kadınlara uygun görülen bir meslek alanını (psikologluk) temsil eden makaleye 9 Aadede verilen puanların erkek ve kadın yazar ortalamaları arasındaki farklara ilişkin *t-testi* sonuçları

YAZARIN CİNSİYETİ

Değerlendirme maddesi	Erkek			Kadın			t	
	N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	ss	sd	t
Makalenin; 1. Değeri	50	2.30	0.88	50	2.70	1.17	98	1.92*
2. Açıklığı	50	2.06	0.86	50	2.84	1.53	98	3.12**
3. İnanırcılığı	50	2.40	1.06	50	3.08	1.47	98	2.63**
4. Douutuculuğu	50	2.96	0.87	50	3.16	1.43	98	0.84
Yazarının; S. Biçemi (üslûbu)	50	2.74	0.98	50	2.82	1.44	98	0.32
6. Mesleksel Yeterliği	50	2.68	0.93	50	2.98	1.39	98	1.26
7. Mesleksel Konumu	50	2.68	0.97	50	2.72	1.27	98	0.18
8. Konuya ilişkin bilgisi	50	2.46	1.04	50	2.74	1.47	98	1.09
9. Okuyucuyu etkileme yeterliliği	50	2.60	1.13	50	2.90	1.63	98	1.06

* $p < .05$

** $p < .005$

Çizelge 9'da doktorluğa ilişkin makalenin, altında bir erkek yazar adı ile verildiğinde, bir kadın yazar adı ile verildiği zamankinden daha düşük bir ortalama tutturduğu görülmektedir. Fakat iki ortalama arasındaki fark beklenen yönde olmakla birlikte, anlamlı bulunmamıştır. Bu ortalamalar sırası ile 28.88 ve 30.40'tır. Yüksek puan düşük değeri ifade etmektedir.

Yine iki. cinse de uygun görülen bir meslek olan mimarlıkla ilgili makale de bir erkek yazar adı ile verildiğinde 27.56, bir kadın yazar adı

ile verildiğinde ise 29.58'lik bir ortalama puan almıştır. Ancak iki ortalama arasındaki fark yine beklenen yönde olmakla birlikte, anlamlı değildir.

Çizelge 9. İki cinsde de uygun görülen mesleksel makalelere ilişkin (9 maddenin tümünde) genel değerlendirme aritmetik ortalamaları ve *t-testi* sonuçları

MAKALE	YAZARIN CİNSİYETİ						ss	t
	Erkek			Kadın				
	N	\bar{X}	ss	N	N	\bar{X}		
Doktorluk	50	28.88	7.14	50	30.40	6.70	98	1.10
Mimarlık	50	27.56	8.64	50	29.58	7.38	98	1.25

Çizelge 10 doktorluğa ilişkin makaleye erkek ve kadın yazarlı oluşuna göre 9 değerlendirme maddesinden her birinde verilen puanların aritmetik ortalamaları ve iki gruba ilişkin karşılıklı ortalamalar arasındaki

Çizelge 10. İki cinsde de uygun bir meslek olarak seçilen doktorluğa ilişkin makaleye erkek ve kadın yazarlı olduğunda verilen puan ortalamaları arasındaki farklara ilişkin *t-testi* sonuçları

Değerlendirme maddesi	Erkek			Kadın			sd	t
	N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	ss		
Makalenin ; 1. Değeri	50	3.12	1.21	50	2.92	0.89	98	0.73
2. Açıklığı	50	3.28	1.25	50	3.38	1.23	98	0.40
3. İnanırcılığı	50	2.80	1.09	50	2.92	1.28	98	0.50
4. Doyuruculuğu	50	3.08	1.04	50	4.02	1.15	98	4.24**
Yazarının; 5. Biçemi (üslubu)	50	3.54	1.39	40	3.30	1.10	98	0.95
6. Meslekle yeterliği	50	3.21	1.17	50	3.22	1.15	98	0.05
7. Mesleksel Konumu	50	3.12	0.97	50	3.48	1.24	98	1.31
8. Konuya ilişkin bilgisi	50	2.90	1.20	50	3.64	1.47	98	2.73
9. Okuyucuyu etkileme yeterliliği	50	3.54	1.46	50	3.46	1.24	98	0.29

* $p < 005$

** $p < 0.001$

farqlara uygulananan *t-testi* sonuçlarını göstermektedir. Bu çizelgedeki sonuçların daha önceki çizelgelerde sunulanlar kadar açık, yalın, tek-yönlü, ve yorumu kolay olmadığı görülmektedir. Makale erkek yazar adı ile verildiğinde, 9 maddede aldığı ortalama puanlarla, kadın yazar adı ile verildiğinde aldığı ortalama puanlar arasındaki farklardan altısı beklenen yöndedir, fakat bunların yalnızca ikisi anlamlılık düzeyinde iken, üçü de anlamlı olmamakla birlikte, beklenenin tersi yönde bulunmuştur.

C) İki cinse de uygun görülen doktorluk ve mimarlıkla ilgili makalelere ilişkin bulgular

Hem erkek ve hem de kadınlara uygun görülen meslekler olarak doktorluk ve mimarlıkla ilgili makalelere 9 maddede verilen toplam puanların, erkek ve kadın yazarlı oluşlarına göre, ortalamaları arasındaki farklara ilişkin *t-testi* sonuçları Çizelge 9'da verilmiştir.

Çizelge 11, iki cinse de uygun görülen diğer meslek olan mimarlıkla ilgili makaleye 9 değerlendirme maddesinden her birinde verilen puân-

Çizelge 11. İki cinse de uygun görülen mimarlığı temsil eden makaleye yazarının erkek ve kadın oluşuna göre 9 maddede verilen puanların ortalamaları arasındaki farklara ilişkin *t-testi* sonuçları

YAZARIN CİNSİYETİ

Değerlendirme maddesi	Erkek			Kadın			t	
	N	%	ss	N	\bar{X}	ss	sd	t
Makalenin; 1. Değeri	50	2.72	1.24	50	2.86	1.11	98	0.59
2. Açıklığı	50	3.30	1.22	50	3.40	1.20	98	0.41
3. inandırıcılığı	50	3.12	1.21	50	2.96	1.22	98	0.65
4. Doyuruculuğu	50	3.16	1.17	50	3.84	1.12	98	2.98**
Yazarının; 5. Biçemi (üslubu)	50	3.10	1.35	50	3.62	1.02	98	2.08*
6. Mesleksel Yeterliği	50	2.50	1.11	50	2.58	1.06	98	0.09
7. Mesleksel konumu	50	2.42	1.00	50	2.54	1.31	98	0.57
8. Konuya ilişkin bilgisi	50	2.76	1.18	50	2.98	1.39	98	0.84
9. Okuyucuyu etkileme yeterliliği	50	2.98	1.46	50	3.72	1.13	98	2.08**

* $p < .02$

** $p < 0.005$

ların aritmetik ortalamalarını ve erkek yazar ortalamaları ile bunların karşılığı olan kadın yazar ortalamaları arasındaki farklara ilişkin t-testi sonuçlarını göstermektedir. Bu sonuçlar açık bir yargıya varmayı güçleştirmek bakımından Çizelge 10'dakilere benzemektedir. Bu çizelgedeki dokuz ortalama çiftinden (erkek yazar-kadın yazar) 7'si arasındaki farklar beklenen yönde ancak yalnızca üçünde anlamlıdır. İki ortalama çifti arasındaki farklarsa beklenenin tersi yönde fakat anlamsızdır.

Özetlersek, Çizelge 9, 10, ve 11'deki sonuçlar genelde makalelerin, altlarında erkek yazar adı bulunduğu zaman, kadın yazar adı bulunduğu zamankinden daha düşük puanlar ve dolayısıyla daha yüksek değerler aldıklarını göstermektedir. Uygulanan t-testi sonuçları üniversiteli kızların kendi cinslerinden yazarların eserlerine, aynı olmalarına karşın, erkeklerinkilerden daha düşük değerler biçmek eğiliminde olduklarını göstermektedir. Ancak, bu sonuçlar daha önce tartışılan erkek meslekleri ile kadın mesleklerine ilişkin olanlar kadar açık ve tek yönlü değildir.

TARTIŞMA

Problem bölümünde ortaya konulan iki denencenin genelde desteklendiği görülmektedir. Gerçekten de, üniversiteli kız öğrenciler, kendilerinin erkeklere en uygun buldukları iki mesleğe; sırasıyla elektrik mühendisliği ve inşaat mühendisliğine ilişkin makalelere erkek yazarlar tarafından yazıldıklarını düşündüklerinde, kadın yazarlar tarafından yazıldıklarını düşündükleri zamankinden daha düşük puanlar ve dolayısıyla, daha yüksek değerler vermişlerdir. Bu, hem genel değerlendirme ve hem de 9 değerlendirme maddesinden her biri teker teker dikkate alındığında böyledir. Böylece birinci denence desteklenmiş olmaktadır.

Ote yandan, üniversiteli kız öğrenciler kadınlara en uygun gördükleri iki mesleğe sırasıyla, öğretmenlik ve psikologluğa ilişkin makalelere altlarında bir erkek ismi varken, bir kadın ismi varkenkinden genelde daha düşük puanlar, dolayısıyla, daha yüksek değerler vermişlerdir. Bu, her zaman anlamlılık düzeyine ulaşmamakla birlikte, hem genel değerlendirme ve hem de 9 değerlendirme maddesinden her biri teker teker ele alındığında genel bir eğilim olarak ortaya çıkmaktadır. Böylece, ikinci denence de desteklenmiş olmaktadır.

Ancak, bulguların üçüncü (C) bölümünde durum biraz farklı görünmektedir. Buradaki iki meslek, doktorluk ve mimarlık denekler tarafın-

dan hem kadınlara ve hem de erkeklere uygun meslekler olarak seçilmelerine karşın, önceki bulgular kadar anlaşılabilir değildir. Çünkü kadınlara uygun görülen öğretmenliğe ilişkin makalede bile kadın yazara karşı çok açık bir olumsuz önyargı ortaya çıkmış görünürken, doktorluk ve mimarlıkla ilgili olarak, aynı yönde genel bir eğilimden söz edilebilmekle birlikte, o kadar belirgin bir fark görülmemektedir. Gerçekte ise, hem erkeklere ve hem de kadınlara uygun görülen alanlarda, temelde kadınlara uygun görülen alanlarda olduğundan daha belirgin bir olumsuz önyargının ortaya çıkması beklenirdi. Bu durum, belki de, araştırmanın daha dikkatli olarak ve başka biçimlerde tekrarlanmasının, durumu açıklığa kavuşturmak bakımından yararlı olabileceğini düşündürmektedir.

SONUÇ

Kadın ya da erkek olmak, üstün görülmek için bir neden olamaz. Kişinin, kendi dışında oluşmuş bir değeri aynen kabul etmesi ve hiç eleştirmeden yansıtması bir önyargının ifadesidir.

Araştırmada üzerinde çalışılan denekler belli bir eğitim düzeyine gelmiş, üniversitelerin değişik fakültelerinden 3. ve 4. sınıfkız öğrencileridir. Bunlar erkeklerle aynı sınavlardan geçmiş, hatta bir çoğu buldukları sınıflara gelinceye kadar erkek arkadaşlarının bir çoğundan daha başarılı olmuş, toplumumuzun özellikle kendi cinslerinin çoğunluğuna göre şanslı saydabilecek genç kızlardır.

Araştırmanın bulguları deneklerin hemen bütün mesleki alanlarda erkek yazar ismi taşıyan bir makaleyi, temsil ettiği meslek alanına bile bakmaksızın, kadın yazar ismi taşıyan makaleden daha değerli bulduklarını göstermektedir. Bu bir olumsuz önyargıdır. Böyle bir değerlendirme bilimsel, demokratik ve eşitlikçi bir dünya görüşünün belirtisi olmaz.

Demokrasilerde soyut olarak eşitliğe büyük önem verilir. Gerçek anlamda eşitlik ise, insanlar onu kendileri için benimseyip savunur duruma gelmedikçe kâğıt üzerinde ya da birilerinin istediği zaman geri alabileceği bir lütuf olarak kalmaya mahkûmdur, insanların (kadınların) onu kendileri için benimseyip savunur duruma gelmeleri ise, öncelikle, kendi cinslerine karşı geliştirmiş oldukları olumsuz (eşitlikle bağdaşmayan) önyargılardan kurtulmaları gerekmektedir. Bunun da en etkili yolu eğitimidir; ailede, okulda, işyerinde, eşitliği vurgulayan bir eğitim.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. 1982. (Deri.) *Türk Toplumunda Kadın*. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dizisi 1, Araştırma, Eğitim ve Ekin Yayınları, genişletilmiş ikinci baskı, İstanbul.
- Chobot, D.S., Goldberg, P.A., Abramson, L.M., ve Abramson, P.R. 1974. Prejudice against women: A replication and extension. *Psychological Reports*, 35, 478.
- Çiftçi, O. 1982. *Kadın sorunu ve Türkiye'de kamu görevlisi kadınlar*. Türkiye ve Orta-Doğu Amme idaresi Enstitüsü Yayınları No: 200, Sevinç Matbaası Ankara.
- Goldberg, P. 1968. Are women prejudiced against women? In Edward Krupat (ed.) *Readings and conversations in social Psychology: Psychology is Social*. Glenview, Illinois: Scott, Foresman and Company, 1975, s. 74—77.
- Isaacs, M.B. 1981. Sex role seterotyping and the evaluation of the performance of women: Changing trends. *Psychology of Women Quarterly*, 6, 187—195.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1972). *Sosyal Değişmenin Psikolojik Boyutları: İzmir Lise Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, A-5.
- Kağıtçıbaşı, Ç. 1981. *Çocuğun Değeri : Türkiyede Değerler ve Doğurganlık*. Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- Levinson, H., Brent, B., Bobbie, B., ve Lorel, D. 1975. Are women still prejudiced against women? A replication and extension of Goldberg study. *Journal of Psychology*, 89, 67—71.
- Mischel, H.N. 1974. Sex bias in the evaluation of professional achievement. *Journal of Educational Psychology*, 66, 157—166.
- Özbay, F. 1982. "Türkiye'de kırsal / kentsel eğitimin kadınlar üzerindeki etkisi.", *Türk Toplumunda Kadın*. (Deri.) Nermin Abadan-Uhat, Ekin Yayınları ve Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Pheterson, G., Kiesler, S.B., ve Goldberg, P.H. 1971. Evaluation of the performance of women as a function of their sex, achievement, and personal history. *Journal of Personality and Social Psychology*, 19, 114—118.
- Ward, C. 1979. Differential evaluation of male and female expertise: Prejudice against women. *Clinical Psychology*, 18, 65—69..